

WYBRANE PROBLEMY PRAWA GEOLOGICZNEGO I GÓRNICZEGO

redakcja naukowa Bartosz Rakoczy

MONOGRAFIE

WYBRANE PROBLEMY PRAWA GEOLOGICZNEGO I GÓRNICZEGO

redakcja naukowa Bartosz Rakoczy

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 31 marca 2016 r.

Recenzent

Prof. UG, dr hab. Andrzej Powalowski

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Bąk

Łamanie

Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni


SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-8092-256-3

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 7

Bartosz Rakoczy

**Wprowadzenie do prawa geologicznego
i górniczego / 11**

Joanna Maciejewska

Własność górnicza / 33

Uwagi wprowadzające / 33

Charakterystyka własności złóż kopalin / 34

Prawo do rozporządzania, korzystania i posiadania
przedmiotu stanowiącego własność górniczą / 42

Uwagi końcowe / 51

Bartosz Rakoczy

Użytkowanie górniczne w prawie polskim / 52

Grzegorz Klimek

**Znaczenie i rola koncesji w ustawie – Prawo geologiczne
i górniczne / 75**

Małgorzata Szalewska

**Administracyjne środki finansowo-prawne w prawie
geologicznym i górnicznym / 96**

Zagadnienia wprowadzające / 96

Opłaty eksploatacyjne / 98

Opłaty sankcyjne / 107

Kary pieniężne / 115

Zakończenie / 125

Michał Tyburek

Odpowiedzialność za szkody związane z ruchem zakładu górniczego

– wybrane problemy / 127

Wprowadzenie / 127

Obecny a poprzedni stan prawny w zakresie regulacji odpowiedzialności za szkody górnicze – problematyka intertemporalna / 128

Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do szkód górniczych / 129

Podmiot odpowiedzialny za szkodę / 136

Odpowiedzialność solidarna podmiotów odpowiedzialnych za szkodę / 137

Sposoby naprawienia szkody / 138

Przedawnienie w prawie geologicznym i górniczym / 142

Odpowiednie stosowanie przepisów o naprawieniu szkody do zapobiegania szkodom / 144

Dochodzenie roszczeń / 146

Zabezpieczenie roszczeń / 153

Martyna Walas

Administracja geologiczna i górnicza / 155

Uwagi wprowadzające / 155

Organy administracji geologicznej / 157

Państwowa służba geologiczna / 166

Krajowy Administrator Podziemnych Składowisk Dwutlenku Węgla / 172

Organy nadzoru górniczego / 174

Podsumowanie / 186

Orzecznictwo / 187

Bibliografia / 189

O Autorach / 195

Wykaz skrótów

Źródła prawa

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.a.** ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- o.p.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.)
- p.g.g.** ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 196 z późn. zm.)
- p.g.g. z 1994 r.** ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.)
- p.o.ś.** ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.)

- pr. bud.** ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 290)
- pr. wod.** ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.)
- u.p.e.a.** ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn. zm.)
- u.s.d.g.** ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)

Publikatory i czasopisma

- Biul. SAKa** Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
- Biul. SN** Biuletyn Sądu Najwyższego
- Dz. U.** Dziennik Ustaw
- Dz. Urz. MŚ** Dziennik Urzędowy Ministra Środowiska
- Dz. Urz. WUG** Dziennik Urzędowy Wyższego Urzędu Górniczego
- GSP** Gdańskie Studia Prawnicze
- M. Praw.** Monitor Prawniczy
- ONSA** Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
- ONSAiWSA** Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
- OSNC** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNC-ZD** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Zbiór Dodatkowy
- OSN(K)** Orzeczenia Sądu Najwyższego (Izba Karna)
- OSNP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- OSP** Orzecznictwo Sądów Polskich
- OTK** Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy, Seria A
PiP	Państwo i Prawo
PPOŚ	Przegląd Prawa Ochrony Środowiska
Prok. i Pr.-wkł.	Prokuratura i Prawo – wkładka
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
ST	Samorząd Terytorialny

Inne

CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych, orzeczenia.nsa.gov.pl
KAPSDW	Krajowy Administrator Podziemnych Składowisk Dwutlenku Węgla
LEX	System informacji prawnej Wolters Kluwer
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
OUG	Okręgowy Urząd Górniczy
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SUG	Specjalistyczny Urząd Górniczy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny
WUG	Wyższy Urząd Górniczy

Wprowadzenie do prawa geologicznego i górniczego

Termin „prawo geologiczne i górniczne” przyjął się już na trwałe zarówno w polskim języku prawnym, jak i prawniczym. Ma on jednak różne znaczenia. Z jednej bowiem strony pojęcie prawa geologicznego i górniczego używane jest na oznaczenie tytułu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górniczne¹, z drugiej zaś oznacza też pewną samodzielną i odrębną grupę norm prawnych regulujących stosunki społeczne, na tyle doniosłą i istotną, że zasadne jest jej odrębne uregulowanie. Można też posłużyć się pewnymi założeniami dokonanymi przez R. Paczuskiego, badającego znaczenia pojęcia prawa ochrony środowiska, który wyróżnił ich aż sześć: normatywne, instrumentalne, dydaktyczne, naukowo-poznawcze, informacyjne i określające nazwę aktu prawnego².

W tym też kontekście używane jest jako tytuł prawny aktu prawnego. Zgodnie z § 9 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”³: „W ustawie należy posługiwać się określeniami, które zostały użyte w ustawie podstawowej dla danej dziedziny spraw, w szczególności w ustawie określonej jako «kodeks» lub «prawo»”.

Natomiast w myśl § 19 tego rozporządzenia: „Określenie przedmiotu ustawy może być:

- 1) opisowe – rozpoczynające się od przyimka «o», pisanego małą literą;

¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 196 z późn. zm.

² R. Paczuski, *Ochrona środowiska. Zarys wykładu*, Bydgoszcz 2008, s. 101 i n.

³ Dz. U. Nr 100, poz. 908.

- 2) rzeczowe – rozpoczynające się od wyrazów «Kodeks», «Prawo» albo «Ordynacja», pisanych wielką literą, w przypadku gdy ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw, albo rozpoczynające się od wyrazów «Przepisy wprowadzające...», w przypadku gdy ustawa jest ustawą wprowadzającą”.

Jak trafnie podkreśla G. Wierczyński: „Nieco odmienne i mniej restrykcyjne wymogi stawia się używaniu nazwy «Prawo». Generalnie przyjmuje się, że nazwa ta jest właściwa, gdy dana ustawa w sposób wyczerpujący reguluje obszerną dziedzinę spraw, ale czyni to za pomocą przepisów należących do różnych dziedzin prawa. Ustawa taka może pełnić, podobnie jak kodeks, podstawową funkcję w danej dziedzinie stosunków społecznych, ale wobec posługiwania się rozwiązaniami właściwymi dla różnych dziedzin prawa nie będzie mogła odegrać roli unifikującej i integrującej dla tej dziedziny – zasady zawarte w jej części ogólnej znajdą zastosowanie w przypadkach regulowanych przez inne ustawy z tej dziedziny tylko wtedy, gdy w ustawach tych będzie zawarte odesłanie do tych przepisów”⁴.

Zarówno sam prawodawca, jak i piśmiennictwo posługują się terminem „dziedzina spraw”. Jednocześnie zwrócono uwagę na to, że owa dziedzina spraw normowana jest za pomocą różnych metod regulacji, pochodzących z różnych dziedzin prawa, jak pisze cytowany wyżej G. Wierczyński.

Podział prawa na gałęzie ma swoje tradycyjne ujęcie, które zasadniczo odwołuje się do trzech kryteriów podstawowych i jednego kryterium pomocniczego, za pomocą których dokonuje się owego podziału. Za kryteria podstawowe przyjmuje się kryterium: przedmiotu regulacji, podmiotu regulacji i najważniejsze z nich – metody regulacji. Za kryterium pomocnicze przyjmuje się kryterium właściwości organu rozstrzygającego sprawę przynależną do danej dziedziny spraw. Jeśli wziąć pod uwagę wskazane wyżej warunki dokonywania podziału systemu prawnego na gałęzie, prawo geologiczne i górnicze nie spełnia podstawowego kryterium, jakim jest kryterium metody regulacji. Nie wypracowało bowiem swojej własnej metody regulacji, ale posługuje się metodami regulacji charakterystycznymi dla prawa administracyjnego, prawa cywilnego i prawa karnego.

⁴ G. Wierczyński, *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych*, Warszawa 2010, s. 23.

W tym też kontekście należałoby odmówić prawa geologicznemu i górniczemu przymiotu gałęzi prawa. Niemniej jednak trudno odmówić mu pewnych cech samodzielności, a już z całą pewnością nie można mu odmówić tego, iż reguluje pewną dziedzinę spraw związaną z geologią i górnictwem. W doktrynie sformułowano interesujące pojęcie – górniczych stosunków prawnych. Oznacza ono górnicze stosunki społeczne powstające w związku z działalnością w utworach skalnych tworzących skorupę ziemską, regulowane przez prawo⁵. Dalej wskazano, że cechą wyodrębniającą owe stosunki społeczne jest treść stosunku prawnego, która nie może być wyznaczona wyłącznie normatywnie, wymaga bowiem relacji, jakie zachodzą wskutek oddziaływania człowieka na górotwór, oraz wzajemnego oddziaływania górotworu na człowieka⁶.

Odnosząc się jednak do pozostałych kryteriów wyodrębniania gałęzi prawa – kryterium podmiotowego i przedmiotowego oraz kryterium pomocniczego, należy zauważyć, że prawo geologiczne i górnicze rzeczywiście wykazuje odrębności. Zasadnicze odrębności prawa geologicznego i górniczego przejawiają się przede wszystkim w jego wymiarze przedmiotowym i to on decyduje w mojej ocenie o samodzielności tego prawa. Wymiar podmiotowy jest wtórny i jest konsekwencją odrębności przedmiotowych. Na priorytetowy charakter ujęcia przedmiotowego prawa geologicznego i górniczego wskazuje sam prawodawca, który określając obszar regulacji, chociażby w art. 1 p.g.g., odwołuje się do kryteriów przedmiotowych.

Już sam tytuł ustawy zawiera w sobie określenie przedmiotowe, choć oczywiście nie jest ono wystarczające. Prawodawca bowiem zakreśla obszar przedmiotowy, posługując się w istocie dwoma pojęciami – geologii i górnictwa. Definiowanie w tytule obszaru regulacji następuje więc poprzez połączenie za pomocą spójnika koniunkcyjnego dwóch odrębnych, choć ściśle ze sobą powiązanych, dziedzin spraw – geologii i górnictwa. Za takim ujmowaniem zakresu przedmiotowego przemawia również tradycja polskiego prawodawstwa, które łączy ze sobą geologię i górnictwo. Pomijając jednak kwestię samej tradycji, która też odgrywa znaczenie, zaznaczyć trzeba, iż połączenie geologii z górnictwem w ramach jednej ustawy jest w pełni uza-

⁵ A. Agopszowicz, *Zarys systemu prawnego górnictwa*, Katowice 1991, s. 16.

⁶ Tamże.

Bartosz Rakoczy – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Ochrony Środowiska na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu; profesor Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; radca prawny; współnik kancelarii radców prawnych; radca prawny Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie”; autor wielu publikacji z zakresu prawa ochrony środowiska, cywilnego i kanonicznego.

Książka przedstawia najważniejsze zagadnienia dotyczące problemów prawa geologicznego i górniczego w ujęciu zarówno praktycznym, jak i teoretycznym. Prawo geologiczne i górniczne jako część systemu prawnego pozostaje w relacjach z innymi aktami prawnymi, które w części regulują kwestie również komentowanej materii, stąd też w opracowaniu położono akcent na ich wyjaśnienie. Rozważania zostały uzupełnione odesłaniami do orzecznictwa, które ułatwiają rozwiązywanie problemów interpretacyjnych.

Celem publikacji jest przedstawienie oraz ocena obecnego kształtu regulacji dotyczących m.in. własności górniczej, użytkowania górniczego, administracji geologicznej i górniczej oraz odpowiedzialności za szkody związane z ruchem zakładu górniczego w systemie prawa polskiego. Przeanalizowano również zmiany wprowadzone ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw, które dotyczą m.in.:

- poszerzenia zakresu przedmiotowego ustawy;
- rozszerzenia katalogu przesłanek cofnięcia lub ograniczenia koncesji;
- zasad wykonywania nadzoru i kontroli nad działalnością regulowaną ustawą;
- zadań państwowej służby geologicznej oraz zadań właściwego organu nadzoru górniczego.

Książka skierowana jest przede wszystkim do przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie geologii i górnictwa oraz organów administracji publicznej. Zainteresuje również radców prawnych, adwokatów, notariuszy, sędziów, prokuratorów, a także pracowników naukowych i studentów.



ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISSN 1897-4392
ISBN: 978-83-8092-256-3

